

תנועת הקיבוץ הדתי

י"ג תמוז תש"ע 25.6.10

גיליון מס' 213

פרשת בלק

מאת לילי דרור, קיבוץ שדה אליהו

"הן עם לבדד ישכן, ובגוים לא יתחשב" (במדבר כ"ג, ט')

בספר 'עם לבדד' (הוצ' מעריב, 1975) מצוטט נאום של יעקב הרצוג בפני חברי הקב"ד. כשקראתי את הדברים, נדהמתי מהאקטואליות שלהם והחלטתי להביא בפניכם את עיקרי מאמרו ומסריו.

יעקב הרצוג פותח בציטוט משיחה שהתקיימה בינו ובין ריימון ארון - הוגה דעות צרפתי, כלכלן סוציולוג, פרשן מדיני ומתמחה בפילוסופיה של ההיסטוריה. הוא מגדיר את ארון כאחד מ"יהודי הגבול" - "מאותו מכלול של יהודים ברחבי תבל שנזדעזעו ממלחמת ששת הימים או ביתר דיוק נזדעזעו מן הבדידות הפתאומית שאפפה אותם בעקבות החוויה של מלחמת ששת הימים... יהודים אלה, שבהכרתם כבר נתנו גט פיטורין למסורת היהודית ולהיסטוריה של ישראל..." (עמ' 55). וכך שאל ריימון ארון את יעקב הרצוג:

"האם האמונה היהודית המסורתית, היא וביטויה במאה ה-20, מדינת ישראל, אינם עומדים בסתירה משוועת למושגים של המאה ה-20 מבחינת העם הפלסטינאי? ... עובדה היא שב-1913 היו כאן 600,000 ערבים לעומת 60,000 יהודים? בחלק זה ישבו רק עשרה אחוז יהודים מול 90 אחוז לא יהודים. האין כאן סתירה משוועת? האין כאן סתירה המעוררת בעיית יסוד מוסרית נוקבת?"

בפתיחת תשובתו מסביר יעקב הרצוג שלו ארון היה מגדיר עצמו באופן ברור כיהודי - היה עונה לו תשובה המבוססת על נצחיות דורות ישראל, לו הציג את עצמו כלא-יהודי - גם אז היתה לו תשובה מוכנה, אך כיהודי מתבולל תשובתו מסובכת יותר. לטענתו אם היה העם היהודי "עם רגיל", שחלים עליו חוקי ההיסטוריה המקובלים של חיים ומוות, היה הטיעון הערבי בעל משקל. הרצוג מצטט את ז'אן פול סארטר שכתב על היהודים (בחיבור שפורסם לפני מלחמת ששת הימים):

"...איני יכול לשפוט את העם היהודי על פי הכללים המקובלים של ההיסטוריה האנושית. העם היהודי הוא משהו מעבר לזמן, ולכן איני יכול לחרוץ משפט על הדילמה של יחסי ישראל ערב מבלי להביא נקודה זאת בחשבון..."

כלומר, כל עוד מבין העולם שהעם היהודי הוא תופעה חריגה בנוף העמים - שייך לתרבות העולם ובכל זאת נפרד, משתלב בדרכי ההיסטוריה אך אין הוא נבלע בתוכה, וכל עוד מוסיף הייחוד היהודי להיות נתפס ומקובל במושגי אותו הזמן אין זכות ההגדרה העצמית של הערבים יכולה לגבור על התביעה היהודית.

הציונות הפוליטית שהקימה את מדינת ישראל לא הבינה נכון, לא את העם היהודי ולא את העם הערבי. החשיבה היתה שהיהודים יחזרו לארץ ישראל ב"מסלול רגיל" של המאה ה-20. כמו עשרות עמים אחרים שקיבלו עצמאות אחרי מלחמת העולם הראשונה, גם העם היהודי יקבל עצמאות, העולם יכיר בעצמאות הזאת ואנחנו נהפוך לנורמליים, נהיה משוחררים מעומס הגלות ומקובלים בעולם.

באו העובדות וטפחו על פני התיאוריה הזאת במהירות מדהימה. מדוע היתה תיאוריה זו מוטעית מעיקרה? מכיוון שה 'ציונות הפוליטית' חשבה שהמושג "עם לבדד ישכון" הוא בעצם מושג אנומלי, כשבפועל זהו מצבו הטבעי של עם ישראל.

"דווקא הבדידות הזאת, שהיא מעצם טבעו של העם היהודי, היא אולי המפתח לא רק לאמונה אלא גם לתרגום האמונה לשפת המעשה, ובה היכולת לקיומו של העם בעבר, בהווה ולקראת עתיד" (עמ' 59).

כולם חשבו שארץ ישראל תפתור את בעיית האנטישמיות, אך בפועל מדינת ישראל קמה והאנטישמיות לא נעלמה מן העולם. הרצוג טען בנאומו שגם בתוך בית ישראל נפתח דו-שיח, והוא מתאר את יחסי עם ישראל וארץ ישראל כמורכבים - היו עליות ומורדות, היתה נשירה, ארץ ישראל הפכה בעיני העם לדבר נורמלי ובה איבדה את כוח המשיכה. לדעתו, אף ניסיון של גוף ישראלי או תעמולה ישראלית לא יעשו לנשמה היהודית מה שעשתה התפילה בכותל אחרי שחרורו, ללמדך שאצל עם ישראל קובעת בסופו של דבר הרוח ולא החומר.

"עם לבדד ישכון"- האם נבואה זאת התקיימה? גם כעת אנו מבודדים. בכל מקום בעולם מקבלים אותנו בכבוד מלכים אך לא לתוך ה"משפחה". כמדינה אנו דומים ליהודי בגולה - יתנו לו כבוד, אך לא יקבלו אותנו למשפחה. אם מדינת ישראל תיפול, חו"ח, רק בית ישראל היו ירגישו בכך בידה משפחתית.

"...מלבד העם היהודי אין לך עם בעולם שיש לו דת אחת, ואין לך דת אחת בעולם שיש לה עם אחד. אין לך עם שלקיומו צריך להרהר לא רק מה יהיה עליו במלחמה, אלא לא פחות מזה מה יהיה עליו בשלום - האם יעמוד מפני טמיעה, מול עשרות מיליונים? אין לך עם שקיומו תלוי בגולה ובתפוצות וקיומם תלוי בו... מה יהיה על בית ישראל אם לא יהיו, חלילה, יהודים בעולם?"

מציאות זו היא לא רק עניין אמוני אלא כורח חיים. בלעדיה אנו עומדים ערום ועריה בפני מרחב אדיר שמאיים לבלוע אותנו. עם ישראל חי בפרדוקס - לכאורה, החברה ארעית ביותר מבחינה ביטחונית, אך היא גם קבועה ביותר. אנו צועדים לכאורה אל הבלתי נודע ולמעשה צועדים לעתיד שניבאו הנביאים. בסופו של דבר אנחנו "עם לבדד" לא כפרדוקס אלא כטבע - אולי העם היחיד בהיסטוריה האנושית, שהצליח להתקיים מעבר לזמן, ולכן תפס את מקומו, מעבר לכללים המקובלים של ההיסטוריה.

לילי דרור חברת קיבוץ שדה אליהו, נשואה לאסף, אמא לשישה וסבתא לשלוש נכדות. הייתה מחנכת בבית ספר היסודי במשך 20 שנה.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: webmaster@kdati.org.il

אתר האינטרנט של תנועת הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il